

איתמר הביאו לפנייהם תאנים וענבים בתוך הסעודה, א"ר הונא טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחריהם, וכן א"ר נחמן טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחריהם. ורב ששת אמר טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם, שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא פהבב"כ בלבד. ופליגא דר' חייא דא"ר חייא פת פוטרת כל מיני מאכל, ויין פוטרת כל מיני משקים. א"ר פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם, ושלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחריהם, לאחר סעודה טעונים ברכה בין לפנייהם בין לאחריהם.

ערך (ערך כסן)

פת הבאה בכיסנת פירש רב הארץ גאון הם כעכי והיא פת בין מתובלת ובין שאינה מתובלת שעושים אותה כעכין יבשת וכוססין אותה בבית המשתה ושלא בבית המשתה ומנהג בני אדם שאוכלין ממנו קמעה וכשאל כל רב הונא הרבה א"ר נחמן עדי כפנא זה רעב ולרעבונו אכל לשבוע ממנה ולא בתורת כיסנין וצריך לברך אחריה. ור"ח פ"י זה הפת עשויה כמין כיסנין מלאים סוכ"ר ושקדין ואגוזין כמין כעכין ולועסין אותן בבתי משתאות. תני בתוספתא הביאו לפניו מיני תרמיא מברך עליהן בורא מיני כיסנין. וראיה לדברי הגאון וכל לחם צידם יבש היה נקודים תרגום וכל לחם זוודהון יבש היה הוה כיסנין.

מאיירי (ברכות מב א)

פהבב"כ והיא עיסה שנילושה ביין ושמן ודבש ומי פירות מרוקחים בבשמים ועושים ממנה פת ומביאים מצד אחר כסנין ר"ל קליות של חטים רכים מטובלין בדבש ומרוקחים בתבלין ואוכלין אותם עם אותו הפת... ויש מפרשים שהיו עושים עיסה כמין כיס קטן וממלאין אותה קליות מבושמים והיו רגילין בזה לאחר סעודה לכבוד המסובין וי"א לעכל את המאכל.

שורת התשב"ץ (ח"ד חוט המשלוש טור ג ס"י כח)

אלא שהאלמער"כה לדעת הרמב"ם ז"ל יראה שאם לא קבע עליה סעודה לא יברך עליה אלא במ"מ, שכן כתב, שאם עירב עמה מיני תבלין ואפאה נקראת פהבב"כ, ואע"פ שהיא פת מברך עליה במ"מ ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא ע"כ. וא"כ המער"כא שלנו שמערבין בה שמן ובצים ומצטר"י לרעתו ז"ל היא פהבב"כ, אמנם לא נהגנו כן אלא שמברכין עליה המוציא כי מנהגינו ע"פ שיטת הסוברים שאפי' פהבב"כ היא הנעשית כמין כיסין מלאים דבש ותבלין כמו האל מקר"ד ואלבור"ד שאפי' אופין אותם בלא משקה פהבב"כ מיקרו... מנהגינו ע"פ שיטת הסוברים שאפי' פהבב"כ היא הנעשית כמין כיסין מלאי' דבש ותבלין כמו האל מקר"ד ואלבור"ד שאפי' אופין אותם בלא משקה פהבב"כ מיקרו וכן נראה מלשון הגמ'.

ספר מצוות זמניות (הל' ברכות שע"ג)

ופירש בו ר"ח ז"ל אלקסי"ס אלה"י תצטנ"ע ללוא"ים ר"ל אזני הגלח בסעודה הנעשות בסעודות גדולות בבית המשתה של חופה או כד' לזה.

רש"י (ברכות מא ב)

פהבב"כ- לאחר אכילה וברהמ"ז היו רגילים להביא כיסנין, והן קליות... ומביאין עמהן פת שנילושה עם תבלין כעין אובליא"ש שלנו, ויש שעושים אותן כמין צפורים אילנות ואוכלין מהן דבר מועט, ומתוך שנותנים בה תבלין הרבה ואגוזים ושקדים ומאכלה מועט לא הטעינוה ברכה מעין ג', מידי דהוה אפת אורז ודוחן, דאמרין בפרקין בתחלה במ"מ ולבסוף ולא כלום.

ספר המנהגות (דף לד ע"ב)

ופהבב"כ פ"י הבא בעבור כסיסה ולא לרעבון והוא הפת העשוי בבשמים... ותרגום נקודים של אשת ירבעם הוא כיסני, ונ"ב כי לכך נקרא שמו נקודים שהבשמים נראין בו נקודות נקודות...

אוי"ז (ח"א ס"י קמ"ט)

ומתוך שמתובלין הרבה בתבלין ואינם אוכלין ממנו כי אם דבר מועט, מברך עליהם לכתח' במ"מ...

ט"ז (ס"י קסח ס"ק ו)

פ"י שרש"י מפרש פהבב"כ היינו מצד המילוי כי העיסה עצמה נילושה במים אלא שמלאוהו בנזק"ף או דבש או אגוזים. ובכלל זה מה שעושים בפורים עיסה רחבה וכפולה וממלאין אותה בשומשמן ואין חילוק בין מילוי בפירות או בבשר ודגים...

רמב"ם (ברכות פ"ג ה"ט)

וכן עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פהבב"כ אע"פ שהוא פת מברך עליה במ"מ, ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא.

פסקי ריא"ז (ברכות פ"ז ס"ע יג)

פהבב"כ והוא פת העשוי בדבש או במיני תבלין, שעושים אותו כעין מיני מתיקה לקנוח סעודה.

ספר יהושע (פ"ט פס' ה)

ונעלות בלות ומטלאות ברגליהם ושלמות בלות עליהם וכל לחם צידם יבש היה נקודים.

תרגום ר' יהונתן בן עוזיאל

ומסין בלון ומרקעין ברגליהון וכסותא בליא עליהון וכל לחם צידהון יבש היה כסנין.

תוספתא (ברכות פ"ד ה"ד)

הביאו לפניו מיני תרגומה מברך עליהן בורא מיני כסנין. אורחות חיים (ח"א הל' סעודה אות כז)

והר' דוד בר לוי ז"ל כתב בכל בני דאמרין כגון קרפ"ל טפיל"ש צנו"אש סניי"טין ניבל"אש אובילא"ש ופרטולא"ש וברצדילא"ש וכל הדברים שעושים אותן בביצים ומתבלין אותם כיון דחזינן בהו פלוגתא מספיקא עבדינן בהו במ"מ ולבסוף ברכה מעין שלש שאין דרך אדם לקבוע סעודתו על אלו הדברים ולמילתא דלא שכיחא לא גזרינן.

ש"ע (ס"י קסח)

ו. פת הבאה בכיסנין מברך עליו בורא מיני מזונות, ולאחריו ברכה אחת מעין שלש. ואם אכל ממנו שיעור שאחרים רגילים לקבוע עליו אע"פ שהוא לא שבע ממנו מברך עליו המוציא וברכהמ"ז, ואם מתחלה היה בדעתו לאכול ממנו מעט וברך בורא מיני מזונות, ואח"כ אכל שיעור שאחרים קובעים עליו יברך עליו ברכהמ"ז אע"פ שלא ברך המוציא תחלה. ואם אכל שיעור שאחרים אין קובעים עליו אע"פ שהוא קובע עליו אינו מברך אלא במ"מ וברכה אחת מעין ג' דבטלה דעתו אצל כל אדם.

ז. פת הבאה בכיסנין, יש מפרשים פת שעשו כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סוקר ואגוזים ושקדים ותבלין, והם הנקראים רישקולא"ש ריאלחש"ו. וי"א שהיא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה, (וי"א ע"כ נקרא פת גמור, אלא"כ י"כ ע"כ הכרע הצלילן לו דבש כמיני מתיקה שקורין לעקי"ד סכמעט הדבש והתבלין הם עיקר, וכן נוהגים) וי"מ שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם כעבים יבשים וכוססין אותם, והם הנקראים בשקוני"ש, והלכה כדברי כולם שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכסנין.

ח. לחמניות, אותן שביללתן עבה שקורין אובליא"ש לחם גמור הוא ומברך עליו המוציא ובהמ"ז, ואתן שביללתן רכה ודקים מאוד שקורין ניבלא"ש מברך עליהם במ"מ וברכה אחת מעין ג'. ואם קבע סעודתו עליהם, מברך המוציא וברכהמ"מ. ואי אכיל להו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם...

מג"א (ס"י קסח ס"ק כב)

טעונין ברכה- כ"כ ר"י והטור והרא"ש, ונ"ל שיצא להם זה ממ"ש בגמ' אין לך דבר שטעון ברכה לפניו ולא לאחריו אלא פהבב"כ בלבד וס"ל דמיירי תוך הסעודה לקנוח ולחמניות בכלל, וא"כ כל מיני פת הנזכרים בסע' ז טעונים ברכה תוך הסעודה כשאוכלין לקינוח וכ"כ תלמידי ר"י... דגו"מ (ס"י קסח)

ולענ"ד דעל אותן שהוזכרו בסע' ז אין לברך תוך הסעודה, דהרי בכל חד מינייהו איכא פלוגתא אי זיהו פהבב"כ, אלא משום דספק דרבנן לקולא, והיינו באוכל מינייהו שלא בתוך הסעודה אזלינן לקולא שא"צ לברך המוציא וברכהמ"מ אלא די בברכת מזונות וברכה מעין ג', אבל בתוך הסעודה אזלינן להיפך לקולא שזה לא מיקרי פת כיסנין אלא פת גמור ויצא בברכת המוציא שבידך על הפת, ואין לברך תוך הסעודה אלא על דבר שהוא נחשב כסנין לדברי הכל, ועיי' במג"א ס"ק יח.

גר"ז (ס"י קסח ס"ע יד)

וכל מיני לחמים הללו שאין דרך רוב בני"א לקבוע סעודה עליהם, אם בא לאוכלם בתוך הסעודה לקנוח סעודה ולתענוג להקל מכובד המאכל, כמו שרגילין שכוססין עוגות יבשות בסוף הסעודה או מיני מתיקה, אינם נפטרים בברכת הפת, וצריך לברך עליהם בתחילה במ"מ כמו שצריך לברך על פירות שאוכלין בקנוח סעודה... אלא שהפהבב"כ לפי שנחלקו בה וי"א שלחם גמור הוא מה שי"א שהוא פהבב"כ לפיכך אין לברך בתוך הסעודה אלא על מה שלדברי הכל נקרא פהבב"כ.

לבוש (ס"י קסח ס"ע ו)

אין מברכין המוציא וג' ברכות דאו' שיתבארו בעז"ה אלא על פת שתחלתו עיסה והוא הנקרא לחם בפי רוב בני אדם, והיינו אותו שלשין אותה העיסה במים וקמח ואין מערבין בה דברים אחרים שהוא המשביע ביותר, וכתוב עליו ואכלת ושבעת וברכת ורוב בני אדם קובעים עליו סעודתן, אבל שאינו נקרא לחם אין מברכין עליו המוציא. לפיכך פהבב"כ אין מברכין עליו המוציא וג' ברכות. ופירוש הבאה בכיסנין, פת שעשו כמין כיסין שממלאין אותה דבש או סוקר ואגוזים ושקדים ותבלין וכיוצא בהן, ויש מפרשים שהוא עיסה שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פירות או התבלין ניכר בעיסה... ויש מפרשים שהוא פת שעושים אותו כעבים יבשים שנקראים בלשון המקרא נקודים ביהושע, בין מתובלת ובין שאינה מתובלת. ונקרא כיסנין על שם שכוססין אותה לתיאבון בעלמא. ואנן נקטינן כדברי כולם שכל אלו נקראו פהבב"כ ואין מברכין עליהם המוציא ולא ג' ברכות לאחריהן, אלא במ"מ לפניו ומעין ג' לאחריו, ואע"ג שנקראו לחם דכתוב וכל לחם צידם יבש היה נקודים דלחד פירושא הוא פת כיסנין, אפי' הכי אינו מברך המוציא וג' ברכות, דלא קבעו חכמים המוציא וג' ברכות אפי' בזכית אלא בלחם שדרך רוב בני אדם לקבוע עליו סעודתו, דהיינו עיסה שנילושה במים לבד והקמח ומים עיקר ונאפת כדרכה בלי שינוי וטפלות שהוא החשוב בפי כל וקובע ברכה לעצמו מחמת חשיבותו, אבל כל שנעשה בה שינוי שאין דרך רוב בני אדם לעשות כמותו ולקבוע עליו, לא חייבוהו לברך המוציא וג' ברכות אלא"כ אכל מהן שיעור שדרך בני אדם לקבוע עליו.

מאמ"ר (ס"י קסח ס"ק יד)

והלכה כדברי כולם כ"כ בבי"ו ז"ל ולענין הלכה כיון דספיקא במידי דרבנן הוא נקטינן כדברי כולם להקל וכו' ע"כ. ואיכא למידי דמאי קולא איכא הכא הא אם אינו מברך ברכה הראויה נמצא שנהנה מן העולם הזה בלא ברכה והברכה שבידך היא לבטלה ועובר משום לא תשא וכמו שהקשה הרב ב"ח ז"ל ומזה נייד הרב ז"ל מפסק מרן ז"ל

ע"ש. ולפ"ד דברי מרן ז"ל נכונים בטעמים והכי הוא ביאור דבריו ז"ל
דכיון דיש מחלוקת בין הפוסקים בפירוש פת הבאה בכיסנין דמר אמר
הכי ומר אמר הכי וכבר אפשר דלא פליגי לענין דינא דכל אחד יודה
לחבירו דכל שהוא בטעם ובתואר פת דעלמא שדך העולם
לקבוע סעודתו עליו יצא מתורת לחם ואין מברכין עליו המוציא וג'
ברכות, נקטנין כדברי כולם להקל דהיינו שלא לברך ג' ברכות דהוי
חומרא דאם אינו חייב לברכס מברך ג' ברכות לבטלה משא"כ באם
נותנין להם דין הפהב"כ דמברך ברכה אחת מעין ג' ואין כאן אלא ברכה
אחת. ואע"פ שלענין ברכה ראשונה אין שום נפק"מ דזיל הכא ליכא
אלא חד אוזיל הכא ליכא אלא חדא. מ"מ צריך לברך במ"מ מתרי טעמי.
חדא שאם היה מברך המוציא א"כ היינו נותנין לו דין פת גמור והיה
צריך לברך אחריו ג' ברכות דאין לעשות תרתי דסתרו. ועוד דמאחר
דמצינו לאיזה פוסקים שכתבו בהדיא דיש להם דין הפהב"כ לא
שבקינן פשיטותיהן משום ספיקא דאחריני דהיינו שאנו מסופקים אם
הם חולקים זה על זה או לא...

שו"ת בית אפרים (או"ח סי' יא)

וגם כונת הב"י שכתב כיון דספק במידי דרבנן הוא יש להקל כדברי
כולם כו', ולענ"ד בדאמת דעתו שיש להקל כדברי כולם כיון שאין דרך
לקבוע עליו, ואיכא דמימר דס"ל כהדדי דבכה"ג מברך במ"מ, ולא פליגי
בעיקר הדין רק בפתרון מלת כסנין דמר מפרש שהוא ענין קליות ומר
מפרש שהוא ענין תבלין ובשמים שנראה בו נקודים שתרגומו כסנין
ומר מפרש שהוא לשון כיסים ומר מפרש שהוא מל' כסיסה, ומ"מ
מדברי כולם נלמד שיעקר הטעם לפי שאין דרך לקבוע עליו לא תינקו
לו ברכת המוציא רק כשקבע עליו. ומזה יש ללמוד כל מה שאין רגילין
לקבוע וכמו שמצינו בט"ס דמדמי לחמניות לפת כיסנין מהאי טעמא,
ואף דלא ברירא לן מלתא כולי האי דלמא כה"ג הוי דרך לקבוע, מ"מ
כיון דלחד פירוש' היינו פת כיסנין ולא מצינו מי שחולק בהדיא לומר
שאין זה פת כיסנין ולא דומה לו והוא מידי דרבנן יש להקל. ולכן לא
כתב הב"י בהן מלתא דיר"ש לא יאכל כ"א בתוך הסעודה כמ"ש לקמן
גבי סופגנין משום דשם פליגי בה ר"ת והר"ש בהדיא דלמר ברכתו
המוציא ולמר ברכתו במ"מ ולכן צריך לצאת ידי שניהם, משא"כ בזה
שאין מי שחולק בפ' שנאמר שיצטרך לצאת ידי שניהם מסברא י"ל
דכ"ע מודו בהני דדין פת כסנין יש להם, לכן כתב בסתם להקל.

ערוה"ש (סי' קסח)

טז. י"א דד' ביצים הוא שיעור קביעת סעודה כלומר כשאוכל מפת
הבאה בכיסנים שיעור זה מקרי קביעת סעודה [א"ר סקי"ז] בשם אור
חדש]. ויש מי שחולק ואומר דזהו הפוחתה של סעודת עניים ששיעורו
בזה לעירוב אבל סעודה נכונה היא חצוי עומר שהרי עומר לגולגולת
ירד המן בכל יום לכל אחד על שני סעודות ביום ועל זה אמרו חז"ל
בעירובין האוכל כמדה זו ה"ו בריא ומבורך [הגו"ז], ולפ"ז שיעור
קביעת סעודה חצי שיעור חלה שהוא ליטרא וחצי ובאמת רואים בחוש
שכשיעור ד' ביצים אין בה כדי שביעה כלל והוא אכילת עראי.

יח. ומשמע מלשוננו דאינו תלוי בשיעור קביעת הסעודה אלא באופן
האכילה בין ההכנה לאכילת עראי ובין ההכנה לאכילת קבע וזה, ידוע
שבאכילת סעודה גמורה פושטין הבגדים העליונים ויושבים סביב
השלחן אבל באכילת אלו חוטפין ואוכלין כמה שהן בלי הכנה ויש
אוכלין מעומד ומהלך כידוע וסוברים דזה לא מקרי קביעת סעודה, וזה
שאמרו בגמ' כל שאחרים קובעין וכי' צריך לדחוק לפי' זה ג"כ באופן
שכתבנו.

כג. אמנם לענ"ד נראה דא"צ לומר מטעם ספיקא דרבנן אלא שמעיקר
הדין כן הוא אלא שהפוסקים מחולקים בפירושא דפת הבאה בכיסנים
אבל לדינא אין חולקים זה על זה והרי הרמב"ם כלל כמעט כולם
כמ"ש...

מסכת ברכות (מוד א)

א"ר יעקב בר אידי א"ר חנינא כל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך
עליו בורא מיני מזונות, ולבסוף ברכה אחת מעין ג'.

מסכת ברכות (מוד א)

רב הונא אכל תליסר ריפתי בני תלתא תלתא בקבא ולא בריך. אמר
ליה רב נחמן עדי כפנא, אלא כל שאחרים קובעים עליו סעודה צריך
לברך. רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא, אייתו
לקמייהו פת הבאה בכסנין, כי אתא שמעינהו דקא מברכי המוציא,
אמר להו מאי ציצי דקא שמענא דילמא המוציא לחם מן הארץ קא
מברכיתו, אמרי ליה אין דתניא ר' מונא אמר משום ר' יהודה פת הבאה
בכסנין מברכין עליה המוציא, ואמר שמואל הלכה כר' מונא. אמר להו
אין הלכה כר' מונא אתמר. אמרי ליה והא מר הוא דאמר משמיה
דשמואל לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא, שאני התם
דקבע סעודתיה עלייהו אבל היכא דלא קבע סעודתיה עלייהו לא.

רש"י (שם)

רב הונא אכל תליסר ריפתי- מפת הבאה בכסנין ולא בריך אחריו... עדי-
אלו, כלומר אלו לרעבון נאכלו, ואכילה מרובה כזו לא נפטרת מברכה,
אלא כל שאחרים קובעין אכילתן בכך טעון ברכהמ"ז כך פירש רב האי.
ורבותינו פירשו תליסר ריפתי מפת שלנו ולא בריך אחריו משום דלא
שבע, וקרא כתיב ואכלת ושבעת וברכת, וכך פירש רב יהודאי בה"ג,
ואינו נ"ל דלית ליה לרב הונא והם החמירו על עצמן עד כזית ועד
כביצה, ודלא כר"מ ודלא כר' יהודה.

ר"ף (ברכות כט ב)

רב הונא אכל מפת הבאה בכסנין תריסר רפתי בני תלתא תלתא לקבא
ולא בריך, א"ר נחמן עדיין מר כפיין הוא, אלא א"ר נחמן כל שאחרים
קובעין עליו מחמת הסעודה צריך לברך וכל שאין אחרים קובעין עליו
מחמת הסעודה אינו צריך לברך. ומסקנא היכא דאכיל לה בתורת כסנין

בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ולא כלום, והיכא דאכיל לה
בתורת קביעותא מברך עליה המוציא וג' ברכות דא"ר יהודה אמר
שמואל לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא ואוקימנא בדקבע
עלייהו.

ר' יונה (ברכות כט ב)

וי"מ שלא בריך לבסוף כל מפני שלא היה אכילה קבועה וכן נראה
מתוך מה שכתב הר"ף ז"ל... וי"מ שלא בריך אלא בורא נפשות בלבד...
אלא א"ר נחמן כל שאחרים קובעין עליו סעודה בזה השיעור אע"פ
שאינו קובע הוא צריך לברך עליו ואם אחרים אינם קובעין אע"פ
שהוא קובע אינו מברך דאחר הרוב אזלינן.

פירוש הרשב"י (ברכות מב א)

ולא בריך, פירש הר"ף ז"ל לאחריהן דודאי לפנייהן במ"מ בריך
ולאחריהן לא בריך, וס"ל לרב ז"ל דכלל כלל לא בריך וכ"נ מדבריו ז"ל
בסמוך.

רש"י (ברכות מא ב)

פת הבאה בכסנין- לאחר אכילה וברכהמ"ז היו רגילים להביא כיסנין,
והן קליות, לפי שיפין ללב כדאמרין בעלמא הני כיסני דמעלו לליבא,
ומביאין עמהן פת שנלושה עם תבלין כעין אובליא"ש שלנו, ויש
שעושין אותן כמין צפורים ואילנות ואוכלין מהן דבר מועט, ומתוך
שנותנים בה תבלין הרבה ואגוזים ושקדים ומאכלה מועט לא הטעינהו
ברכה מעין שלש, מידי דהוה אפת אורז ודוחן, דאמרין בפוקין בתחלה
בורא מיני מזונות ולבסוף ולא כלום.

פני יהושע (ברכות מב א)

מיהו לפרש"י דלעיל במימרא דרב ששת דהא דקאמר שאין לך דבר כו'
אלא פת הבאה בכסנין בלבד היינו דבכל ענין א"צ לברך לאחרינו מעין ג'
כיון דתבלין עיקר ואפי' שלא בשעת הסעודה, ולפ"ז ודאי אתי שפיר
הא דקאמר הכא ולא בריך דנהי שצריך לברך בורא נפשות רבות היא
לאו ברכה מיקרי.

חידושי הרשב"א (ברכות מב א)

רב הונא אכל תליסר ריפתי בני תלתא תלתא לקבא ולא בריך, פי' פת
הבאה בכסנין היה, ושלא בסעודה אכל ולא בריך אחריו, כלומר ג'
ברכות אלא מעין ג', וא"ל ר"נ עדי כפנא, כלומר אכילה זו אכילת רעב
היא וקבע היא וצריך לברך המוציא אחריו ג' ברכות, דלא אמרו בפת
הבאה בכסנין שאינה טעונה לפנייה אלא מיני מזונות ולבסוף מעין ג',
אלא בשאוכל ממנו כדרך הלועסים ממנה מעט לתענוג ועדון
ולמתיקה, אבל א"א לומר דרב הונא לא בריך לאחרינו כלל דהא לא גרע
מתאנים וענבים שמברך מעין שלש, אלא ודאי כדאמרן, וכן פי' בתוס',
וחזר רב הונא ואמר כל שאחרים קובעין עליו סעודה צריך לברך כלומר
לפניו המוציא ולאחרינו שלש ותמנהי על הרב אלפסי ז"ל שכתב
בהלכות שאם אכל בתורת כסנין בתחלה מברך בורא מיני מזונות
ולבסוף ולא כלום.

אשכול (מהד' נחל אשכול עמ' 42)

ולדידן מידע ידע דמה"ת בעינן שביעה ודרבנן אסרו עד כזית ועד
כביצה, אבל בפת הבאה בכיסנין לא אחמרי לברך המוציא וג' ברכות
בכזית או בכביצה וכל שאינו קובע סעודה עליו מברך לפניו במ"מ
ולאחרינו מעין ג', וסבר רב הונא דאף אי אחרים קבעי סעודתיהו עלי
והוא אינו שבע ממנו לא בעי לברוכי ג' ברכות, ואמר ר"נ דכה"ג ודאי
חייב לברך ג' ברכות.

רמב"ם (ברכות פ"ג ה"א)

כל שמברכין עליו בתחלה המוציא מברכין לאחריו בסוף ברכהמ"ז
כסדרה ארבע ברכות, וכל שמברכין עליו בתחלה בורא מיני מזונות
מברכין בסוף לאחרינו ברכה אחת מעין שלש חוץ מן האורז.

חידושי הרשב"א (ברכות לח ב)

ופת הבאה בכסנין דא"ר הונא לקמן כל שאחרים קובעין עליה סעודה
צריך לברך, כלומר שמברך לפניו המוציא ולאחרינו ג' ברכות, וכי לא
אכל אלא פחות מכאן אין מברך לפניו רק במ"מ דאלמא הברכות
משתנות בשנוי השיעורין, לא היא דפת הבאה בכסנין כי לא מברכין
עליה המוציא אפי' על אכילת כזית היינו משום דחשבינן ליה כמשתנה
ממינו, ותדע לך שהרי בפת דעלמא מברכין עליה המוציא בכזית ובפת
הבאה בכסנין לא מברכין אלא במ"מ, אלא דכשקובע עליו סעודה
עשאו כפת דעלמא ואפי' לא קבע סעודה עליו אלא שאוכל כדי קביעות
אחרים ג"כ הרי הוא עושה אותו כפת דעלמא שאוכלין ממנה הרבה כדי
שביעה והוה ליה לדידיה כמי שלא נשתנה ממינו.

חידושי הרא"ה (מב א)

כל שהוא אוכל מהם כ"כ שאחרים בכיוצ"ב בזה קובעים עליו סעודה
צריך לברך אחריו ג' ברכות.

אלפסי זוטא (ברכות מב א)

דאי קבע עלייהו פרס, מברך המוציא וג' ברכות. פחות מכאן מברך
במ"מ ומעין ג'.

שו"ת גן המלך (סי' לו)

הא דקי"ל בפת כסנין שאם קבע עליו סעודה שחייב בג' ברכות כפת
גמור וכתבו הטור סי' קסח, רבים חשבו לשער ולתת קצבה לדבר זה
ואמרו שהיא כאכילת פרס דסתם אכילה משערינן ליה בהכי וכן
משערינן סעודה דבעינן לענין עירוב... ולע"ז אין זה נכון מעובדא
דמיית בגמ' דרב הונא אכל תריסר ריפתי בני תלתא בקבא ולא בריך
וא"ר רב נחמן עדי כפנא כלומר עדין אתה רעב אלא כל שאחרי' קובעין
עליו סעודה צריך לברך א"כ מהא משמע דאין שם קצבה ושיעור ידוע
לדבר הזה, ואלו הוה משערינן בה כשיעור אכילת פרס לא היה מוצא

חידושי הריטב"א (ברכות מב א)

כל שאחרים קובעין עליו סעודה. כלומר שאוכל מהן כל כך שאחרים בכיוצ"ב קובעים עליו סעודתן צריך לברך אחריו ג' ברכות. אע"ג דמתחלה לא בריך אלא במ"מ שהרי מתחילה לא ירד לקביעות שלא היה יודע כמה יאכל מהן.

ספר הפרדס (שער הדגין)

דלא אמרו דפת הבאה בכיסנין שאינה טעונה ברכת המוציא אלא במ"מ אלא דוקא שאכל מהן מעט, אבל מי שאכל כ"כ כמות בעינן המוציא ובהמ"ז.

שיטה מקובצת (ברכות מב א)

כלומר שאוכל מהן כ"כ שאחרים בכיוצא בזה קובעין עליו סעודתן.

רי"ף (ברכות ל א)

ומסקנא היכא דאכיל לה בתורת כסנין בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ולא כלום והיכא דאכיל לה בתורת קביעותא מברך עליה המוציא ושולש ברכות דא"ר יהודה אמר שמואל לחמניות מערבין בהן ומברכין עליהן המוציא ואוקימנא בדקבע עלייהו.

בית הבחירה (ברכות מב א)

ויש מי שאומר שכל שאדם מביא יין לשתות עמו או לשרותו בו כגון ניבלאש ואובלייאש שמביאין יין מבושם ושורין אותן בו והם ממין פת הבאה בכסנין קביעות סעודה הוא ואין הדברים נראין לי שכל אכילה שאינה אלא מדרך שמחה ולא מצד רעב ובקשת שובע אינה קבע.

רא"ש (ברכות פ"ו סי' ל)

וכתב רבינו משה ז"ל דאם אחרים אינם קובעין אפי' כשהוא קובע אינו מברך דבתר רוב אזלינן ובטלה דעתו אצל כל אדם והראב"ד ז"ל כתב **ואם היה קובע עליו אפי' משהו** מברך עליו בתחלה המוציא ולבסוף ג' ברכות ונראין דברי רבינו משה ז"ל.

שבולי הלקט (סי' קנט)

ולחמניות ופת הבאה בכיסנין אי קבע סעודתיה עילוייה מברך עליהן המוציא ושולש ברכות ואי לא קבע סעודתיה עילוייה מברך עליהן בורא מיני מזונות כדברי ר' ישעיה זצ"ל. **ופי' סעודת קבע השיב ר' אביגדור כהן צדק זצ"ל לר' בנימין אחי נר"ו כי קביעות סעודה האמורה בכובא דארעא ולחמניות ופת הבאה בכיסנין הוא סעודת הבקר והערב. לאפוקי אי אכיל להוא לאקראי בעלמא מברך עליהן בורא מיני מזונות.** גם אם קבע סעודתו על הפת ולבסוף הביא את אלו לקינוח סעודה מברך עליהן בורא מיני מזונות דהוה כמו פירות ולאחריהן לא יברך דברכת המזון פוטרין והיינו דאמר רב ששת אין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא פת הבאה בכיסנין בלבד.

מסכת ברכות (לא א)

אמר ליה אביי לרב יוסף האי כובא דארעא מאי מברכין עלויה, אמר ליה מי סברת נהמא הוא גובלא בעלמא הוא ומברכין עלויה במ"מ. מר זוטרא קבע סעודתיה עלויה וברך עלויה המוציא לחם מן הארץ וג' ברכות.

פי' ר' יונתן מלונגל (ברכות כו א)

ואי קבע סעודיה עליה, שאינו אוכל לחם בכל אותו יום מברכין עליה המוציא וג' ברכות שלמות.

פירוש רשב"ץ (ברכות מב א)

ואי קבע סעודתיה עליה שאינו אוכל לחם אחר כל אותו יום מברך עליה המוציא.

רבנו מנוח (ברכות פ"ג ה"ט)

ואם קבע מזונו עליה וכו', כלומר שאינו אוכל לחם אחר באותה סעודה.

בה"ג (הלכות ברכות פ"ו עמ' סה)

וכובא דארעא מברכין עליה במ"מ מ"ט גובלא בעלמא הוא, והני מילי דלא קבע סעודתיה עליה אבל קבע סעודתיה עליה **וליא ריפתא אחרית** מברך עליה המוציא, דאמרין מר זוטרא קבע עליה ומברך עליה המוציא לחם.

בית יוסף (סי' קסח)

וליתא אלא בין סעודת ערב ובוקר בין סעודת עראי אם אכל שיעור שבני אדם קובעין עליו מקרי קביעות ואי לא לא וכמו שנתבאר בסמוך בשם רבוותא.

חיי"א (כלל נד סע' ג)

ג... כל זה נקרא פת הבאה בכסנין ואינו לחם גמור... ולכן אם אכל מהם פחות מן ד' ביצים (דיש מן האחרונים שכתבו דג' או ד' ביצים) הוא שיעור סעודה כמו לענין עירובין ולכן לכתח' יזהר בזה. **אך שמעתי מפה קדוש הגר"א שלא נראה לו אלא כמו שנכתוב בס"ד' בשם שבלי הלקט שהוא סעודת ערב וצהריים) מברך במ"מ ולאחריו על המחיה, וא"צ נטי'.**

ד. אכל מהם שיעור שדרך שאר בני אדם לקבוע עליו סעודה קבועה דהיינו סעודת ערב וצהריים (כ"כ בשבלי הלקט)... צריך נטילת ידים ומברך המוציא וברכת המזון.

נשמת אדם (ס"א א)

הב"י העתיק לשון האגור, וי"ל דכוונתו שיאכל סעודה קבועה דוקא כמו הסעודה שאוכלין ערב וצהריים, לאפוקי ג' ביצים אע"ג שהוא שיעור סעודה לעירוב, ודעת קצת האחרונים שזה נקרא סעודה קבועה, ע"ז כתב האגור לאפוקי סעודת ארעי, וא"כ אין מקום להשגת ב"י. אבל עיינתי בשיבולי הלקט שכתב דדוקא בערב ובוקר מהני קביעות, ושפיר השיג הב"י. **ומ"מ נראה דאינו משיג אלא דס"ל דאפי' בסעודת עראי מהני אם אוכל שיעור שאחרים קובעין, אבל מ"מ מודה דשיעור**

רב הונא מקום לטעות בשיעור גדול כזה דיש בו כפלי כפלים טובא מאכילת פרס וגם רב נחמן כן היה לו להשיבו בקצרה ולומר לו כמה אכילת פרס יש במה שאכלת, אלא לפי שבכל דבר ודבר משערין בו לפי ענינו דבדבר המתובל והמשובח רווחא לבסומי אכיל איניש טובא וצריך לו שיעור גדול לקבוע עליו סעודה כדי להשקט לו מתאותו באכילה ולכן רב הונא טעה בזה בהנהו תריסר רפתי שהיו משובחין ומוטעמין ביותר ולכן השיבו ר"ג דאע"ג דודאי דבכל פת כסנין משערין בה לפי מה שהיא מ"מ הרי אכל טובא ודרך העולם לקבוע סעודה על שיעור כזה". **וסיים** בזה גן המלך "לכלן של דברים דבפת כסנין כיון דחשיב מיהא לא משערין ביה באכילת פרס ולפי רוב חשיבותו יש גם כן להרבות בשיעורו יותר מחברו.

מסכת כתובות (סד ב)

המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין.

פסקי רי"ד (כתובות שם)

אי קשיא היאך יספיקו לה שני קבין בשבוע, והרי העמר היה מאכל כל איש ליום, שנמצא שתי סעודות לעומר, והעומר הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה קרוב שני קבין ששני קבין הן מ"ח ביצים. מצאתי ששאלה זו נשאלה למר בו שלום גאון זצ"ל, והשיב כל מידות חכמים כך הם, כל דבר ודבר נתר בו שיעור למטה ושיעור למעלה כול', עד אף כאן לענין המשרה את אשתו זהו שיעור קטן למטה כדי קיום נשמה, ולא כל אדם פוסקים כך אלא לעני, שכך שינוי במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו, ועד כמה עד שבעה רבעים ועוד שהם מ"ג ביצים וחומש ביצה.

שיורי ברכה (סי' קסח אות א)

ומדברי ר' ישעיה הראשון בפסקיו לכתובות כ"י פרק אע"פ מוכח דסעודת אכילת פרס היא סעודה שאין למטה ממנה, שכתב שם גבי המשרה אשתו ע"י שליש לא יפחות מקביים חטים וז"ל אי קשיא היאך יספיקו שני קבין בשבוע והרי העומר היה מאכל כל איש ואיש ליום... מצאתי ששאלה זו נשאלה לרב שלום גאון זצוק"ל והשיב... ומזה מוכח דדעת רב שלום גאון ורבי ישעיה דסעודה כדי קיום נשמה שאין למטה הימנה הוא ג' ביצים לכל סעודה, דב' סעודות ליום וב' סעודות יתרות לשבוע הם מ"ח ביצים. וזה לכאן"ה היה סמך לומר שיעור שאחרים קובעים סעודה הוא יותר מג' ביצים, דלא איירינן בעניינים וסעודתן הדלה.

גר"ז (סי' קסח סע' ח)

...ומ"מ אם הוא קבע סעודתו עליו ואכל עמו בשר ודברים אחרים כמו שנהגים בסעודת לחם גמור עד ששבע וגם אחרים רגילים לקבוע עליו אם אוכלים עמו ושאר דברים כמו שאכל הוא מברך המוציא וברכהמ"ז וכן אם הוא שבע ממנו לבדו וגם אחרים רגילין לשבוע ממנו כשמלפתין אותו באיזה ליפתן מברך המוציא וברכהמ"ז. **ומכאן אתה למד ששיעור קביעות סעודה האמור כאן אינו כשיעור סעודה האמור בעירוב שהוא כג' ביצים שהיא פחותה שבסעודת עניים הבריאים ושם סעודה עליה אבל אינה סעודת רוב בני אדם הבריאים (כשאוכלין ממנו לבדו בלא ליפתן ודברים אחרים) (אלא כשיעור עומר לגולגולת לב' סעודות) שאל"כ מה הועילו כאן לשער שיעור שאחרים קובעים עליו עם איזה ליפתן הרי גם ע"י ליפתן אין שם סעודה עליה בפחות מכן' ביצים פת שאל"כ למה הצריכו בשתי סעודות של עירובי תחומין כשתי סעודות פת אם פחות מכן ראוי לב' סעודות ע"י ליפתן יהא די בזה לערובי תחומין מק"ו מליפתן של פת מב' סעודות שמערבין בו כל שכן הפת הנאכלת בב' סעודות הללו.**

ליקוטי חבר בן חיים (ח"ג דף ב ע"א)

ואחרי זה אכל איזו דובשנין משום קידוש במקום סעודה וחלקו להמסובין עוגה נילושה בחמאה ולא הקפיד מעולם גל שיעיר ד' ביצים המובא בשו"ע א"ר"ח כי אם כדעת הגר"א וילנא כי הכל תלוי בקביעות סעודה.

שו"ת אג"ר (או"ח ג סי' לב)

אלא להגר"א ודעימיה הוא השיעור כאכילת אדם בינוני בכל מדינה ומדינה שעומדין שיש בדינתו שאוכלין מעט ויש שאוכלין הרבה, וגם בוקנים הוא כפי מדת אכילת זקן בינוני ובנערים בני י"ג וי"ד הם כבינוני מנער דשנים אלו כדאיתא בבהל"כ. **ולכתח' יש להחמיר כשיעור ד' ביצים כדאיתא במש"ב שם, וטעמו דלא מחמיר כשיעור ג' ביצים הוא מכיון דיותר נוטה כדעת הגר"א ודעימיה לכן אף שמן הראוי להחמיר לכתח' גם כהסוברין דהוא כשיעור סעודה דעירוב, סגי להחמיר רק כהסוברין ד' ביצים.**

שו"ת שבה"ל (ח"ז סי' כה)

וא"כ להלכה נהי דכדאי מאד לחשוש לכתח' לשיעור ד' או ג' ביצים, אבל אם כבר אכל יותר מזה, או עם כבר אכל גם ליפתן וכי"ב ולא היה בו שיעור ד' ביצים עכ"פ אין לברך ברהמ"ז מספק, דהא יש כאן לפנינו בלא"ה ס"ס להלכה דהא דעת הברכ"י ועוד פוסקים שם דלית להו כלל חידושי זה של מג"א דישתנה הדין ע"י אכילת דברים אחרים עם פת כיסנין ונהי דהרבה פוסקים קבעו כמג"א, מ"מ בהצטרף עוד ספק הנ"ל ה"ה ס"ס, ספק אם חייב באכלו לבד באכילת ד' ביצים רק יותר, וא"כ עם בשר י"ל דלא חייב רק בד' ביצים, ואת"ל דחייב מ"מ דילמא דלא כמג"א, ואין אכילת ליפתן מוסיף בזה כלום ומכ"ש אם נימא כשעה"צ דאין שני ההלכות מתקיימים יחדיו כ"ז ברור לדיונא.

שו"ת הרשב"א (ח"ז סי' תקל"ג)

ואם אכל מהם כשיעור שאחרים קובעין עליו סעודה אע"פ שלא בירך לפניו המוציא מברך לבסוף שלשה ברכות.

הקביעות הוא כדרך שאחרים אוכלין סעודת ערב וצהרים, וכן אמר לי הגר"א שאינו ישר בעיניו מה שכתבו האחרונים שהוא שיעור ג' ביצים.

ברכת ראש (ברכות מב א)

והנכון כהשבלי הלקט דאכילת קבע הוא כדי סעודה ערב ובוקר וכ"כ החכ"א בשם הגר"א וכן שמעתי ממורי ורבי הגאון מאוה"ג רבינו חיים ז"ל מוולאזין.

משנ"ב (סי' קסח ס"ק כד)

אבל כמה אחרונים והגר"א מכללם חולקים וס"ל דאין לברך המוציא ובהמ"ז אלא **כשיעור** סעודה קבוע שהוא של ערב ובקר **וכמש"כ בב"י בשם שיבולי לקט.**

שו"ת התעוררות תשובה (ח"ג סי' מו)

לכן נ"ל בוודאי אם הוא קובע סעודתא דהיינו שאוכל סעודה ממש לשבעו כמו בסעודת צהרים ובלילה והוא עיקר סעודתו ומזונותו על זה מברך המוציא וג' ברכות אבל אם אינו קובע סעודה ממש שאין מזה כל מזונו ואוכל כדרך ארעא אפי' אכל כשיעור סעודה דחיינו ג' או ד' ביצים אינו מברך המוציא וג' ברכות.

שמירת שבת כהלכתה (ח"ב פנ"ד ס"ק פה)

ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א דיש להסתפק לגבי מה שנוהגים לקדש בביהכנ"ס אחרי התפילה בשבת וביו"ט ואוכלים מיני מזונות וקוגל ושאר דברים דכיון שאוכלים רק בדרך ארעית אם זה נחשב לקביעות סעודה לחייב בברהמ"ז עכ"ל.